

ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ

Наталія Гуральник,
доктор пед. наук;
Цой Сяо Юй,

аспірантка (Інститут мистецтв НПУ ім. М. Драгоманова)

У статті наведено основні особливості китайської вокальної методики та визначено риси, спільні з європейською вокальною школою.

Ключові слова: китайська вокальна школа, європейська вокальна школа.

Прилучення кожного народу до досягнень світового мистецтва та пропаганда власної національної культури набуває особливого значення в умовах світової глобалізації XXI ст. Китайське вокальне мистецтво не є винятком. Митці Піднебесної намагаються акумулювати кращі надбання світової вокальної школи та застосовувати їх у власному музичному розвитку на загальнодержавному рівні та в особистому саморозвитку.

Сучасна китайська вокальна школа перебуває на етапі становлення. Йому передував багатовіковий період розквіту народного співу. Представники сучасної вокальної педагогіки намагаються узагальнити національні традиції, а також використати для подальшого розвитку китайської культури досягнення світової академічної школи співу. Оскільки загальновізнаним є твердження, що найкращою європейською вокальною школою є італійська, саме вона привернула особливу увагу китайських науковців і педагогів.

Над проблемою розвитку китайської вокальної школи працювали Чжан Чжен Кай, Цюн Сан Хай, Лі Цин Вей, Юй Юй Сян, Ван Жуан.

Метою статті є розкриття особливостей китайської вокальної школи та віднайдення спільних рис вокальної підготовки в європейській та китайській методичних системах.

Головні теоретичні та методичні засади китайської вокальної педагогіки розкривають традиційні методичні прийоми звуковидобування з урахуванням фізіологічних можливостей співаків, динамічних особливостей чоловічого та жіночого голосів, а також значну увагу приділяють розвитку широкого діапазону звучання голосів.

Так, велика увага у вокальному навчанні в Китаї приділяється співу на слабкій динаміці з поступовим *crescendo* та застосовуючи *falseto* – легке й високе звучання голосу. Поряд із цими прийомами в китайській методиці чільне місце відводиться розвитку сили голосу, так званого звукового об'єму. Такий резонансний спів дає змогу оперним співакам доносити всі найменші відтінки звука до кожного слухача (навіть до найвіддаленіших місць великих театральних приміщень).

Якість формування голосового апарату та звукової палітри співака залежить безпосередньо від правильного використання всіх механізмів звуковидобування та ефективної їх координації з реальним результатом звучання власного голосу, який співак чує. Це вимагає знань фізіології та використання їх на практиці. За китайською методикою, наприклад, неприпустимими є затискання горла, жорсткість м'язів, занадто енергійне використання дихання.

До механізмів звукоутворення в китайській вокальній методиці відносять і органи резонування, до яких належить весь тілесний стан людини. Як показали дослідження фізичної будови людського тіла, лише гортань непридатна до резонування. Порівняно з іншими органами, найбільше акустичне посилення звука досягається завдяки грудній клітині. Автоматичним регулятором і генератором звукових якостей є носова порожнина. Саме тому у вокальній практиці педагоги часто використовують сонорні приголосні (М, Н, НГ), відшукують так звані резонансні звуки.

Водночас багато уваги приділяється розвитку широкого діапазону голосу, що передбачає не лише звуковисотність, а й уміння співака використовувати різні тембри звучання голосу. В методиці розвитку голосу китайськими майстрами передбачено вправи, які виконуються за допомогою грудного регістру на дуже високих нотах з використанням уміння співати гучно, та фальцетний спів низьких та дуже слабких тонів.

Китайські педагоги ретельно вивчають *структуру співочого апарату*, досліджують найменші особливості його функціонування й вимагають від студентів сумлінно ці особливості враховувати, формуючи основні співацькі навички.

Однією з особливостей китайської вокальної методики є вироблення правильного дихання, для чого необхідно вправляти поставу (зокрема, запалі груди, слабкий живіт). Після цього слід навчитися дозувати дихання та засвоїти швидко застосування змішаного його типу (тобто дихання через ніс та рот водночас). Необхідно зберігати в активному стані всі групи дихальних м'язів для розвитку вміння повільно вдихати та повільно випускати повітря. Ця методи-

ка враховує, що в чоловіків та жінок різна потреба в диханні (у чоловіків воно більш глибоке).

Одним із завдань китайської вокальної методики є створення умов, щоб студенти могли сповна проявляти свої почуття та думки, тобто розвинули художню здібність самовираження.

Для покращення результату навчання співу необхідно, на думку китайських методистів, розвивати також загальні здібності та психологічні можливості, зокрема, витривалість, здатність керувати власними м'язовими відчуттями та координувати їх.

У китайській вокальній педагогіці застосовуються різні методи, серед головних: *психологічний, механістичний, демонстраційний, формування виразності голосу, використання аналогій та вербальних пояснень*.

Психологічний метод передбачає вивчення і врахування психо-фізіологічних функцій людини для більш ефективного розвитку дихання, механізмів резонування, оволодіння співацькою позицією тощо. Серед досліджень у цій галузі – розвиток звукової пам'яті, формування психологічної та емоційної довіри та відкритості, різнобічних реакцій, досягнення спокійного психічного стану.

Механістичний метод акцентує на вивченні фізіологічних характеристик звука для усвідомлених маніпуляцій голосом та управління співом через практику повторювання. Цей метод не заперечує природної реакції організму людини у процесі співу, але передбачає підсилення його усвідомленими компонентами та управління ними.

Треба зауважити, що ці методи ще недостатньо досліджені та перевірені практикою й представлені в теорії китайської вокальної методики доволі поверхово.

Демонстраційний метод передбачає показ педагогом учню правильних прийомів співу. Цей метод є традиційним, але окремі педагоги вбачають у ньому загрозу сліпого наслідування. Щоб цього уникнути, необхідно тренувати витончене сприймання, здібність вуха контролювати спів.

Формування виразності голосу – найдавніший метод китайської методичної системи, що спирається на глибоке знання особливостей мови тієї національної школи, чії музичні твори передбачається співати. Врахування мовних особливостей, правильна вимова слів формують відповідні м'язові відчуття, які слід переносити на співацьку мову. Велике значення в цьому методі має набуття внутрішнього психологічного особистого резонансу у вимові окремих звуків.

Метод використання аналогій у вокальному викладанні (на кшталт "відчуття зітхання", "спів у маску" тощо) використовується для розвитку уяви студентів. Метафори допомагають вокалістам зрозуміти або пригадати необхідні м'язові відчуття.

Метод вербальних пояснень має метою: 1) лаконічно та виразно сформулювати власну позицію щодо викладання, педагогічних завдань; 2) дати можливість студентам швидко, чітко та в повному обсязі зрозуміти й усвідомити пер-

спективи та особливості співу. Зауважимо, що надуживання вербальним методом може призвести до швидкої втоми учнів, виникнення непорозумінь та навіть зниження ефективності навчання.

До специфічних національних особливостей китайської вокальної школи належать: спів переважно на помірній динаміці; навчання поступового нарощування звучання; дотримання умов збереження фізіологічних можливостей голосу в кожному віці його становлення; уміння співати *falseto* та ставлення до цього способу звуковидобування як до природного явища та ін.

Досліджуючи методики європейської вокальної школи, було відмічено такі принципові засади: дотримання виховуючого навчання, коли спів розглядається як засіб багатостороннього розвитку особистості; свідомий підхід до здійснення мистецької освіти, який забезпечує розуміння всіх методичних прийомів на кожному етапі навчання (особливо це стосуються специфічних вокальних явищ); поступове та послідовне нарощування складностей; індивідуальний підхід до навчання співу; поєднання художнього й технічного способів навчання та самовдосконалення студентів.

У результаті порівняння досліджених особливостей було визначено спільні риси європейської та китайської вокальних шкіл, а саме: